

Diagnosi territorial del Baix Empordà

Relat socioeconòmic

Octubre de 2018

Amb el suport de

Diputació de Girona

Assistència tècnica:

Actíva Prospect és una companyia de recerca i consultoria formada per un equip multidisciplinar de professionals que treballa en els àmbits de mercat de treball, formació, polítiques socials i desenvolupament territorial i gestió de projectes. Actíva Prospect proveeix informació pràctica i orientada a la presa de decisions, amb una base de treball participatiu i proper al territori.

Aquesta recerca s'ha dut a terme per encàrrec del Consell Comarcal del Baix Empordà

L'enfocament, el contingut, l'anàlisi i la interpretació d'aquest document són responsabilitat de l'equip de treball d'Actíva Prospect que en té l'autoria.

La duplicació i/o publicació en qualsevol forma d'aquest document només és permesa amb el permís explícit del Consell Comarcal del Baix Empordà.

Equip:

David Moreno Lobera	Enginyeria en Informàtica, Diplomatura en Estadística i Postgrau en Participació Ciutadana i Comunicació
David Sánchez Oliva	Llicenciatura en Geografia i Postgrau en Tècniques Professionals en Cartografia Digital
Antonio Espinar Navarro	Graduat en Geografia i Màster en Ordenació del Territori
Arnau Comas Miñarro	Llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració, Postgraus en Gestió de la diversitat, Direcció i gestió de projectes i Direcció pública local

Actíva Prospect SL (Research & Solutions)
Centre d'Empreses de Noves Tecnologies
Parc Tecnològic del Vallès
08290 Cerdanyola del Vallès
Barcelona

Tel. +34 93 5820177 - Fax. +34 93 5801354
activapropect@activapropect.cat
<http://www.activapropect.cat>

Índex

Introducció i metodologia.....	1
Relat territorial.....	3
1. Des de la perspectiva de les funcions productives i els factors territorials de competitivitat	4
2. Des de la perspectiva de l'activitat econòmica	7
3. Des de la perspectiva del treball i l'ocupació	10
4. Des de la perspectiva social i demogràfica.....	13
Conclusions: DAFO	16
Des de la perspectiva de les funcions productives i els factors territorials de competitivitat	17
Des de la perspectiva de l'activitat econòmica	18
Des de la perspectiva del treball i l'ocupació.....	20
Des de la perspectiva de l'ocupabilitat i la formació pel treball.....	21
Des de la perspectiva social i demogràfica	22

Introducció i metodologia

El present informe és el resultat del treball impulsat pel Consell Comarcal del Baix Empordà per realitzar una diagnosi territorial que serveixi de base per iniciar un procés de concertació territorial a la comarca. Aquest treball està subvencionat per la Diputació de Girona.

La finalitat última del treball és disposar d'un relat socioeconòmic territorial basat en dades i informacions provinents de les fonts estadístiques oficials i dels registres administratius de les diferents administracions públiques (departaments de la Generalitat, consell comarcal, etc.), que ajudin a orientar estratègicament les polítiques de desenvolupament local en base a les informacions que són clau.

Aquest document es tracta d'un informe curt i concís on es subratllen els temes claus. L'informe està orientat tant als agents socioeconòmics locals com a les administracions supralocals que atorguen ajuts i suport econòmic a les polítiques locals (elaboració de memòries socioeconòmiques en les sol·licituds de subvencions) així com a la resta d'agents implicats en el desplegament de polítiques de desenvolupament local i l'ocupació.

La metodologia de treball ha consistit en:

- **Sistematització dels resultats de treballs previs** rellevants per l'objecte del treball, tant aquells elaborats des del propi territori (estudis sectorials elaborats pels serveis municipals o comarcals) com d'altres elaborats per altres estaments.
- **Sessió de treball inicial amb personal tècnic del Consell Comarcal**, per plantejar les hipòtesis de partida i conèixer la seva visió sobre l'objecte del treball. Aquesta sessió ha ajudat a definir el contingut de les temàtiques a incloure i a identificar els agents principals. La sessió va tenir lloc el 18 de juny de 2018.
- Obtenció i tractament de la **informació estadística** a partir dels registres administratius i fonts secundàries.
- **Treball de camp** per tal d'identificar tots els recursos i dotacions en matèria de promoció econòmica i ocupació. En aquest sentit, s'ha contactat telefònicament amb tots els ens locals que disposen de servei de promoció econòmica o d'ocupació, així com agents que porten a terme actuacions en la matèria.
- **Sessió de debat a nivell polític en el marc del Consell d'Alcaldes**, celebrat el 18 de juliol de 2018.
- **Treball de gabinet** per l'anàlisi i tractament de la informació i per la redacció de la diagnosi. Els resultats d'aquesta fase són l'elaboració del relat que aquí es presenta i la identificació dels principals punts crítics i de les fortaleses i oportunitats.
- **Reunió de contrast amb l'equip tècnic del Consell Comarcal** per tal de debatre els elements crítics identificats i consensuar el relat territorial. La reunió ha tingut lloc el 10 d'octubre de 2018.

Els productes resultants d'aquest treball són:

- El present informe, que inclou:
 - Un relat territorial
 - Unes conclusions a mode de DAFO
- Un quadern de dades i mapes socioeconòmics, que inclou, dades, gràfics i mapes dels àmbits d'anàlisi i sense comentar
- Un document amb el mapeig dels agents i recursos utilitzables en el desenvolupament econòmic i en l'ocupació de la zona.

Relat territorial

1. DES DE LA PERSPECTIVA DE LES FUNCIONS PRODUCTIVES I ELS FACTORS TERRITORIALS DE COMPETITIVITAT

1.1. EN TERMES DE COMPETITIVITAT, LA SEVA POSICIÓ GEOGRÀFICA REPRESENTA UN DESAVANTATGE ESTRATÈGIC

La comarca del Baix Empordà, per la seva posició geogràfica i les infraestructures de transport existents, presenta una baixa centralitat respecte al mercat català, que es concentra principalment a l'àrea metropolitana de Barcelona. En el rànquing comarcal, és la 29a de 42, i la darrera comarca de la demarcació de Girona, en relació a la proximitat al mercat català. A més, respecte les principals infraestructures logístiques de Catalunya (ports, aeroports principals i estacions d'alta velocitat) el temps de recorregut fins a aquestes infraestructures des de la comarca se situa a una distància superior als 100 minuts.

En línies generals, la majoria de l'activitat de la comarca es concentra als municipis costaners i a la Bisbal d'Empordà. Per exemple, els 10 municipis costaners (del total de 36 de la comarca) concentren 81,6% de la població. També s'hi dona una major intensitat en aspectes com el desenvolupament urbà, l'activitat econòmica (incloent aquí la importància del turisme), els llocs de treball o els serveis a les persones. Alhora, la franja costanera del sud de la comarca, entre els municipis de Santa Cristina d'Aro i Palafrugell, és la millor comunicada, ja que el recorregut de l'autovia C-31 passa pel litoral, i esdevé la carretera de trànsit rodat més ràpida, amb més capacitat i la que registra major intensitat de trànsit de la comarca. No obstant, la intensitat d'aquesta via queda bastant per sota de la que registra l'autopista AP-7 (l'autopista del Mediterrani) que és la que connecta amb els mercats europeu i el peninsular.

D'altra banda, hi ha dues vies més que prenen certa importància pel que fa a la comunicació de la comarca, que són la C-66, amb un tram entre Palafrugell i la Pera, passant per la Bisbal d'Empordà (que en els límits del Baix Empordà enllaça amb l'AP-7), i el segon tram de la C-31, entre Palafrugell i Albons, passant per Torroella de Montgrí i Verges, en direcció a l'Alt Empordà. Tanmateix, aquestes carreteres ja prenen una transcendència menor quant a trànsit rodat. Per últim, les vies de comunicació amb els municipis d'interior, excloses de l'àmbit abastat per les que s'han esmentat anteriorment, són les de menor capacitat.

És per això que, per tal de dinamitzar l'activitat econòmica d'aquelles àrees que poden tenir potencial de desenvolupament, però que no gaudeixen d'una bona comunicació per carretera, és clau el projecte de desdoblament de la C-66, per tal d'aconseguir una comunicació més ràpida amb l'AP-7 per l'interior de la comarca. No obstant, aquesta és una opció que fa una dècada que es troba bloquejada (SCOT, 2007). D'altra banda, aquesta connexió amb les principals vies de transport d'alta capacitat i amb les principals infraestructures logístiques (port i aeroport de Barcelona) és clau pel transport de mercaderies i la indústria en general i esdevé un dels principals desavantatges competitius de la comarca respecte altres localitzacions de la demarcació, com son La Selva, Alt Empordà i el Gironès, principalment.

1.2. EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC ESTÀ ORIENTAT A L'ACTIVITAT TERCIÀRIA (EN DETRIMENT DE L'ACTIVITAT INDUSTRIAL I LOGÍSTICA), I EL SÒL URBANITZABLE DESTINAT A L'ACTIVITAT ECONÒMICA ÉS UN RECURS ESCÀS EN COMPARACIÓ A LES COMARQUES VEÏNES

L'activitat del sector terciari és clarament la predominant a la comarca. I és que els planejaments urbanístics vigents als municipis del Baix Empordà, en general, reflecteixen una clara aposta pel desenvolupament de sòl per a l'activitat dels serveis, que no pas per a la indústria o la logística. Això és fruit de la clara funció residencial i turística que ha anat prenent al llarg dels anys els municipis costaners de la comarca.

Tant en nombres absoluts com relatius, el Baix Empordà és la comarca de la demarcació de Girona que més sòl destina a serveis, tenint en compte el sòl destinat a activitat econòmica. L'especialització productiva s'evidencia quan s'observa que de les 561,5 ha de sòl destinat a serveis que hi ha a tota la província de Girona, 217 són del Baix Empordà (gairebé 70 ha més respecte la segona comarca, la Selva). El sòl de serveis representa, a la comarca, el 57,1% de tot el sòl d'activitat econòmica, mentre que un 42,8% és sòl industrial (el percentatge més baix de tota la demarcació) i el 0,1% és sòl logístic.

El Baix Empordà és la tercera comarca que menys capacitat de desenvolupament de sòl destinat a l'activitat econòmica té, amb un 18,6% del total del sòl urbanitzable (només per darrera de la Cerdanya i el Ripollès).

1.3. ELS POLÍGONS D'ACTIVITAT ECONÒMICA SÓN POC COMPETITIVS EN DIMENSIÓ I EN COMPARACIÓ A LES COMARQUES DE LA DEMARCACIÓ. AQUEST FET TÉ CLARES CONSEQÜÈNCIES EN QUANT AL POSICIONAMENT DELS POLÍGONS INDUSTRIALS, I DE LA COMARCA, EN GENERAL, EN EL MERCAT IMMOBILIARI DESTINAT A L'ACTIVITAT ECONÒMICA, SOBRETOT EN RELACIÓ A L'OFERTA DE SÒL INDUSTRIAL

Un tret que caracteritza el Baix Empordà, pel que fa a la seva especialització econòmica i, en conseqüència, territorial, és el poc pes que té l'activitat industrial dins la demarcació de Girona. En superfície total dels Polígons d'Activitat Econòmica (PAE), el Baix Empordà ocupa la quarta posició de les comarques de la demarcació, si bé les tres que la superen (la Selva, el Gironès i l'Alt Empordà) ho fan per una extensió equivalent al voltant del doble en el cas de la segona i la tercera, i inclús per més del triple, en el cas de la primera. La superfície total dels seus PAE és de 425,9 ha, i la superfície mitjana de tots ells és d'11,8 ha.

Alhora, a l'àmbit de les Comarques Gironines, el Baix Empordà és la segona comarca amb menys afiliacions/ha al sector de la indústria (7,3), la segona amb menys PIB generat per la indústria (203 M€) i la segona amb menys PIB/m² generat per la indústria (47,7€), només per davant de l'Alt Empordà en el primer i el tercer cas, i davant del Ripollès en el segon. Això s'explica pel fet que la majoria d'oferta de sol destinat a l'activitat econòmica està adreçada a l'activitat terciària.

La distribució de les infraestructures viàries i ferroviàries a la província de Girona mostra una concentració dels PAE al voltant de l'autopista AP-7 i de la xarxa ferroviària (gairebé paral·leles), tot travessant les comarques de la Selva, el Gironès i l'Alt Empordà, mentre les concentracions de polígons són més secundàries al voltant de vies com l'A-66, a la Garrotxa. El cas del Baix Empordà, en canvi, és de caràcter més perifèric, ja que la única via que es podria considerar d'alta capacitat és l'autovia C-31, en el tram entre Santa Cristina d'Aro i Palafrugell. A banda d'alguns PAE situats al voltant d'aquesta via, i del pol proper a la Bisbal d'Empordà, l'interior de la comarca queda gairebé deserta pel que fa a l'oferta de polígons.

1.4. EL DESPLEGAMENT DE LA FIBRA ÒPTICA PER LA COMARCA ÉS INSUFICIENT

El Baix Empordà presenta un clar desavantatge pel que fa a cobertura de fibra òptica respecte a la situació del conjunt de comarques de la demarcació, amb un 29,3% de la població coberta, mentre que la cobertura provincial és del 54%.

Pel que fa als municipis, els únics que tenen una gairebé total cobertura de fibra òptica són la Bisbal d'Empordà i Ullà. A partir d'aquí, Sant Feliu de Guíxols i Santa Cristina d'Aro queden coberts en un 45%; Palafrugell, Torroella de Montgrí i Forallac queden coberts en un 35% i; tots els demés, amb percentatges gairebé nuls.

La cobertura de fibra òptica és, doncs, molt pobra. Aquest és un factor que pot dificultar el desenvolupament econòmic local, sobretot d'aquelles activitats més intensives en coneixement i tecnologia. Si bé és cert que la majoria dels municipis amb menys accés a la fibra òptica són els d'interior, més petits i atomitzats, les possibilitats dels municipis costaners, que són els més poblats, tampoc són les adequades per al desenvolupament de la seva economia.

1.5. ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS SÓN UN ACTIU IMPORTANT, AMB UN VALOR POTENCIALMENT ESTRATÈGIC, DE CARA A LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT LOCAL

Al Baix Empordà hi ha un total de 7 Espais Naturals Protegits, els quals entren a les xarxes d'Espais PEIN i Natura 2000. Quatre d'aquests espais combinen protecció marítima i terrestre, com són el Massís de les Cadiretes, Castell-Cap Roig, les Muntanyes de Begur i, per últim, el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. Dos espais són de caràcter més fluvial (Riberes del Baix Ter i Illa de Canet) i un, el que ocupa més extensió, les Gavarres, és de caràcter forestal.

Cal destacar també que, a excepció de Mont-ras i Torroella de Montgrí, els municipis costaners són els que menys percentatge de sòl no urbanitzable tenen de la comarca. El Baix Empordà, sobre el total de la seva superfície, té un 82,1% de sòl no urbanitzable, una proporció vuit punts menor a la de la província, però amb un grau major de protecció sectorial (Espais PEIN i Xarxa Natura 2000). Respecte a les Comarques Gironines, el Baix Empordà és la segona amb menys percentatge de sòl amb protecció territorial, (amb un 28,9%) però és la que té una major proporció de sòl amb protecció sectorial, amb un 26,9% (és la segona de la província per darrera de la Cerdanya, que té un 77,9%).

L'existència d'aquests Espais Naturals Protegits es pot entendre no només com a un element a preservar, sinó també com a punts atractius per al turisme de natura, sempre des del punt de vista de la conservació natural. L'àmplia extensió de les Gavarres i l'alta protecció de les zones costaneres no urbanitzades ofereixen la garantia d'una major qualitat ambiental a aquestes zones.

1.6. HI HA UNA REGRESSIÓ PROGRESSIVA DE L'ACTIVITAT AGRÍCOLA I UN ESCÀS DESENVOLUPAMENT DEL SECTOR PRIMARI A LA COMARCA

El Baix Empordà ha registrat una pèrdua constant de superfície destinada a l'activitat agrícola (a excepció d'alguns municipis de l'Empordanet) en paral·lel a una evolució negativa del nombre de llocs de treball. La reducció de la superfície agrària ha estat del 44,1% entre 1982 i 2009. En el context comarcal català la comarca se situa entre les que més regressió ha registrat aquesta activitat a Catalunya (la 17a). En part, aquesta regressió de l'activitat ha estat conseqüència de la substitució de l'activitat primària per la turística, registrant-se majors pèrdues de superfície i d'activitat en els municipis del litoral. Per contra,

en l'interior encara hi ha municipis on l'activitat és important, com és el cas de Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura i Torroella de Montgrí.

Aquesta contracció de l'activitat primària situa al Baix Empordà en la segona comarca de la demarcació amb menys llocs de treball en el sector primari, amb un total de 728 llocs de treball, 10 per cada mil habitants, l'any 2017. Aquest és un tret característic que comparteix amb La Selva, on l'activitat turística també ha comportant una regressió important de l'activitat.

2. DES DE LA PERSPECTIVA DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA

2.1. L'ECONOMIA DE LA COMARCA ESTÀ BASADA EN EL TURISME I EN L'ACTIVITAT DE SEGONA RESIDÈNCIA, I L'ETAPA EXPANSIVA ACTUAL REFORÇA ENCARA MÉS AQUEST MODEL DE CREIXEMENT ECONÒMIC

Més de la meitat dels llocs de treball del Baix Empordà són ocupats en activitats com l'hoteleria, el comerç, la construcció, les activitats immobiliàries i els serveis de distribució, totes elles molt influenciades pel turisme a la costa de la comarca. La preponderància d'aquestes activitats no només condiciona el mercat de treball i el model econòmic de la comarca, sinó que també afecta, en gran mesura, al model territorial.

En primer lloc, els paràmetres de desenvolupament territorial del Baix Empordà han seguit unes pautes rígides, en gran part, per les necessitats del turisme de costa. No obstant, aquest turisme no s'ha manifestat només en forma d'activitat hotelera i dels serveis derivats d'aquesta, sinó que també ha desenvolupat una massa important d'activitat vinculada a la segona residència. És a la franja litoral on més s'ha estès la urbanitat, prenent una especial importància pel que fa al sòl residencial, d'una banda, i al sòl destinat a serveis, d'una altra. La comarca és la que té més sòl urbà residencial de la província de Girona (3.249,8 ha).

D'altra banda, pel que fa a la vessant més productiva, i tal i com es comentarà als titulars següents, el model de creixement actual es basa, en gran mesura, en el repunt, sempre estacional, del sector de l'hostaleria. Per tant, l'economia del Baix Empordà es veu supeditada, principalment per l'activitat estival. Alhora cal destacar que la construcció és un sector que està tornant a créixer des que la crisi el va colpejar durament, tot i que encara se situa en valors molt inferiors als del 2008.

Territorialment, doncs, es plasma a la comarca un territori condicionat per l'activitat turística i de segona residència. El 57,1% del sòl destinat a activitat econòmica, al Baix Empordà, està relacionat amb el sector serveis: el major percentatge de la província de Girona, i molt per sobre de la mitjana provincial (el 26,1%). És, a més, la segona comarca de la província amb major recaptació de l'impost d'estades turístiques, per darrera de la Selva. Per últim, cal destacar que el model turístic de la comarca, actualment, està molt sustentat per l'ocupació de les places de càmping i dels habitatges d'ús turístic que, entre tots dos tipus, ocupen gairebé sempre una proporció superior al 75% de les places turístiques als municipis litorals, que són alhora els que acaparen l'àmplia majoria de l'activitat a aquest respecte.

En conclusió, doncs, el model econòmic, malgrat veure's frenat, torna a activar-se en la mateixa direcció (i cada cop més) d'estacionalitat de l'activitat relacionada amb el turisme i la segona residència. Cal tenir en compte també, però, que la capacitat de desenvolupament futur de sòl residencial i del sòl destinat a activitats terciàries és menor que la de la mitjana de la demarcació, pel que podria succeir que l'ordenació territorial frenaria en certa mesura aquest model, a favor d'altres comarques veïnes.

2.2. L'HOSTALERIA ÉS LA PRINCIPAL ACTIVITAT DE LA COMARCA, QUE TENDEIX A UNA MAJOR ESPECIALITZACIÓ I ESTACIONALITAT

L'hostaleria és el sector que més influeix a l'economia del Baix Empordà, ja que és el que ocupa a més persones, a més de que, per la seva importància, és la que més influeix en l'estacionalitat de l'activitat econòmica comarcal. En aquesta línia, és important remarcar el paper que juguen l'hoteleria, els serveis d'allotjament i la restauració.

L'any 2017 l'hostaleria ocupa al Baix Empordà a 9.460 persones, la qual cosa suposa un 21,7% del total de la població activa de la comarca. Aquest valor contrasta amb el del conjunt de demarcació, que és d'un 13%. Si bé, tenint en compte el total de llocs de treball al Baix Empordà, el sector serveis ocupa un 75,2% d'aquests, l'hostaleria pren un pes relatiu del 28,9% dins el sector serveis. El 44,1% de les contractacions de l'any 2017 són de treballadors de serveis de restauració, personals, de protecció i venedors, i un 18,2% de les societats constituïdes al Baix Empordà durant el 2017 són del sector de l'hostaleria.

Hi ha subsectors que prenen una especial rellevància dins l'hostaleria, i un d'ells és la restauració. Per exemple, la divisió d'activitat dels "serveis de menjar i begudes" és la que té més llocs de treball assalariats l'any 2017, amb 5.294 i, amb molta diferència sobre les demés divisions, és la que té més contractes, amb 14.088, per la qual cosa té una de les ràtios més altes de rotació en la contractació (2,7, mentre la ràtio total de la comarca és d'1,5).

Una menció especial mereixen l'hoteleria i, en general, els serveis d'allotjament. Existeix un desequilibri clar entre l'oferta d'allotjament entre els municipis litorals i els d'interior, marcant així la clara influència del turisme de costa. Aquí, la majoria de les places d'allotjament són de càmpings i d'habitatges d'ús turístic, passant sempre per sobre de les places hoteleres, que quedarien terceres en importància.

En definitiva, doncs, l'hostaleria és el més estacional dels sectors, i és el gran influent de l'estacionalitat des llocs de treball al Baix Empordà. Cal remarcar que, des de 2009, a cada any que passa, la distància entre el pic d'activitat (estival) i la vall (hivernal) augmenta, passant d'una amplitud diferencial de 4.500 llocs de treball l'any 2009, a prop de 8.000 llocs de treball el 2017.

2.3. DINS LA INDÚSTRIA, L'ÚNIC SECTOR AMB UNA DINÀMICA POSITIVA ÉS L'AGROALIMENTARI

Si es compara el Baix Empordà amb les demés Comarques Gironines, els seus 6,4 treballadors per cada 1.000 habitants a la indústria agroalimentària són el valor més baix, lluny dels 19,9 del Gironès i molt més lluny del valor més alt, el de la Garrotxa, amb 63,4. No és, per tant, una comarca especialitzada en aquest àmbit productiu.

No obstant, és la segona comarca de l'àmbit on més creixen els llocs de treball d'aquest sector, entre 2009 i 2017 (un 16,8%), només per darrera del Pla de l'Estany. I és que, a banda del sector del paper i les arts gràfiques (153,4%), minoritari en nombres absoluts al Baix Empordà, aquest és l'únic sector industrial que creix des de l'any 2009. Cal assenyalar que la destrucció de llocs de treball en aquest sector productiu va ser mínima durant els anys de major afectació de la crisi.

D'un total de 257, els establiments d'indústria agroalimentària més nombrosos són els de fabricació de begudes (el 33,1%) i els de sacrifici de bestiar, conservació de carn i elaboració de productes càrnics (20,6%).

2.4. EL SECTOR DE LA FUSTA I EL SURO REGISTRA UNA DESTRUCCIÓ DE LLOCS DE TREBALL CONSTANT

El Baix Empordà és la segona comarca amb millor ràtio de llocs de treball per cada 1.000 habitants al sector de la fabricació de fusta i suro, amb un valor de 4,1, només per darrera de la Garrotxa, amb 4,6. Tot i això, la posició d'aquest sector és minoritària a totes les comarques, i al Baix Empordà la destrucció de llocs de treball, des de l'any 2009, és constant.

Malgrat ser la segona comarca de la demarcació que en nombres relatius menys llocs de treball destrueix, sí és cert que és l'única que ha davallat any a any. Hi ha una important explotació de l'activitat forestal, tot i que aquesta està disminuint durant els últims anys.

2.5. EL SECTOR QUÍMIC I FARMACÈUTIC HA PATIT UNA PÈRDUA MOLT SIGNIFICATIVA DELS SEUS LLOCS DE TREBALL

De totes les agrupacions d'activitats econòmiques, en nombres relatius, el subsector químic, farmacèutic i plàstic és el que més decreix entre 2009 i 2017: un 55,9%, tot passant de 836 treballadors a solament 369. Si bé entre 2009 i 2016 aquest subsector de la indústria decreixia a un ritme inferior (solament) al dels minerals no metàl·lics, és entre 2016 i 2017 quan el subsector químic, farmacèutic i plàstic experimenta la davallada més acusada.

2.6. LA CONSTRUCCIÓ, QUE HA ESTAT EL SECTOR MÉS CASTIGAT DURANT LA CRISI, PRESENTA UN ESPECIAL DINAMISME A LA COMARCA, PER SOBRE DE LA DEMARCACIÓ I DE LA MITJANA CATALANA

En comparació amb les altres Comarques Gironines, el Baix Empordà és la que, tant en nombres absoluts com relatius, destina més llocs de treball al sector de la construcció. La comarca té 6,165 llocs de treball, la qual cosa suposa un valor de 46,4 treballadors per cada 1.000 habitants, un número bastant superior al relatiu a la segona comarca gironina amb millor ràtio, el Pla de l'Estany (amb 37,2). És, a més, on més creixen relativament els llocs de treball des del punt àlgid de la crisi, l'any 2013, amb una variació positiva d'un 20,1%, superior a la de la província de Girona (13,7%) i la catalana (15,6%).

De la mateixa manera que al context català, la construcció va ser el sector al qual es van destruir més llocs de treball. El cas del Baix Empordà no va ser una excepció, però la recuperació des del punt més crític de la crisi, en comparació a les altres Comarques Gironines, és la més accentuada. Així, el 14,2% de la població ocupada es dedica al sector de la construcció, mentre que a la província de Girona ho fa el 8,5%. És remarcable també que el 17,1% de les societats constituïdes l'any 2017 són del sector de la construcció.

Tanmateix, aquest és un sector molt lligat a l'estacionalitat, amb pujades i baixades dins un mateix any. És a la primera meitat anual quan es creen els llocs de treball, i a la segona quan es destrueixen. Aquest fenomen es relaciona directament amb l'activitat generada pel turisme, amb un major vincle, actualment, amb les activitats de manteniment d'edificis i habitatges, que no pas amb la nova construcció, ja que, tot i que aquesta torna a pujar, els valors experimentats són d'un augment lleu. A la primera meitat de l'any es duen a terme les posades a punt de les instal·lacions que donaran servei a l'activitat turística estival.

3. DES DE LA PERSPECTIVA DEL TREBALL I L'OCUPACIÓ

3.1. EL BAIX EMPORDÀ ÉS LA COMARCA DE LA PROVÍNCIA QUE, EN TERMES D'OCUPACIÓ, ÉS MÉS SENSIBLE ALS CICLES ECONÒMICS

La comarca, en comparació amb la demarcació i amb Catalunya, va experimentar un descens més acusat dels llocs de treball entre 2008 i 2013 (-18%) però, alhora, aquests han augmentat més ràpidament en l'actual període de recuperació de l'economia que va de 2013 a 2017 (18,4%). De la mateixa forma, aquesta sensibilitat als cicles econòmics també és major respecte a les altres comarques de la demarcació, tant en disminució de llocs de treball durant el primer període, com en l'augment d'aquests durant el segon.

Cal destacar també que la creació de llocs de treball rep un important impuls l'any 2017, essent el període 2016-2017 el que experimenta un creixement de llocs de treball més intens des de 2005. Cal destacar, no obstant, que aquest augment de llocs de treball és molt més notori entre els assalariats que no pas entre el treball autònom, ja que aquest últim, augmenta els seus llocs de treball a un ritme lent des dels pics més destacats de la crisi.

El sector que ha acusat més la sensibilitat al cicle econòmic és el de la construcció, ja que va destruir llocs de treball a un ritme molt alt als inicis de la crisi, i en canvi, en els darrers 5 anys registra un augment important de l'ocupació.

3.2. ES REGISTRA UNA BAIXA PARTICIPACIÓ EN L'OCUPACIÓ ALS MUNICIPIS COSTANERS, ALHORA QUE L'ATUR INCIDEIX MÉS ALS MUNICIPIS MÉS POBLATS

La taxa d'ocupació mostra uns valors menors a la mitjana comarcal (60,4%) a 6 municipis, quatre dels quals són litorals. En contraposició, els valors més alts que la mitjana catalana (64%) són gairebé tots relatius a municipis d'interior.

En el cas de l'atur, 6 municipis són els que tenen una incidència superior a la catalana i empordanesa (on la taxa d'atur és de l'11,8% en ambdós casos), dels quals 5 són costaners. No obstant, tal i com passa amb la taxa d'ocupació, els valors més baixos són en la seva majoria, de municipis d'interior.

Hi ha dues excepcions marcades respecte a les afirmacions anteriors. D'una banda, Pals és un municipi costaner que, en general, té una bona posició pel que fa als indicadors anteriorment comentats. Això es deu a que Pals és un municipi poc poblat, el que menys pes té de tots els costaners de la comarca. D'altra banda, però, està el cas d'Ullà, que és un municipi d'interior que sempre se situa en les posicions més baixes del rànquing dels municipis del Baix Empordà. Ullà és un municipi de poc més de 1.000 habitants, amb una activitat econòmica molt lligada al nucli de Torroella de Montgrí, per la seva proximitat, i amb la taxa d'immigració més alta de tota la comarca, amb un 33,7%.

En línies generals, doncs, les dinàmiques relatives a l'atur i l'ocupació afecten d'una manera més positiva als municipis menys poblats i, pel contrari, afecten negativament als municipis més poblats (a les dinàmiques negatives dels municipis costaners més poblats s'hi suma el cas de la capital de comarca, la Bisbal d'Empordà). Cal destacar que la incidència de l'atur i la seva reducció és més accentuada als municipis d'interior, des dels inicis de la crisi fins l'actualitat.

3.3. L'ECONOMIA COMARCAL REGISTRA UNA ELEVADA ESTACIONALITAT DE L'OCUPACIÓ, QUE AFECTA AMB MAJOR INTENSITAT ALS JOVES I A LA POBLACIÓ ESTRANGERA

El model productiu del Baix Empordà està estretament relacionat amb l'activitat turística estival, pròpia de la costa. A partir d'aquí, diverses activitats econòmiques, que són les més importants quant a llocs de treball i generació de PIB, tenen un caràcter fluctuant clarament estacional. Són activitats com l'hoteleria, la restauració, el comerç o la construcció. És per això que, a la meitat de l'any, és quan es donen els pics en contractació i, un cop s'acaba l'estiu, augmenta l'atur. Aquestes pujades i baixades es deuen a la temporalitat pròpia d'aquests llocs de treball, relacionats amb l'estacionalitat de l'activitat turística, i a més és més accentuada a la comarca que a la resta de demarcació

Si al Baix Empordà hi ha lleugerament més llocs de treball l'any 2017 que al 2009, és per l'enorme influència que té el sector terciari dins l'activitat econòmica global de la comarca, ja que és l'únic gran sector que augmenta en llocs de treball durant aquest període. Un fet remarcable és que el subsector dels serveis que més decanta aquesta balança és el dels serveis personals, amb una marcada influència de la restauració, amb una estacionalitat que cada cop és més marcada (amb la recuperació econòmica els períodes estiuencs registren màxims d'ocupació cada cop més alts). D'altra banda, tornant a l'escala dels grans sectors d'activitat, els sectors de l'agricultura i la indústria pràcticament no es veuen marcats pel fenomen de l'estacionalitat, com sí que ho fa el sector de la construcció. Aquest sector és el que va decreixer a un ritme més accelerat durant la crisi, si bé és cert que creix a un ritme més ràpid que els dos anteriorment esmentats. La seva estacionalitat no és tan marcada com al sector serveis, ja que les franges de temps on l'activitat es manté més alta duren més mesos. No obstant, sí es poden observar els seus punts més baixos a l'hivern.

A més, s'observa com l'estacionalitat, tant en l'atur com en la contractació, afecta a la població activa de forma diferents segons les seves característiques sociodemogràfiques. En primer lloc, l'estacionalitat afecta més als més joves, i es redueix a mesura que el treballador és més adult. En segon lloc, pel que fa al sexe, no hi ha diferències, si bé l'atur sempre és més alt en les dones. En tercer lloc, pel que fa a la nacionalitat, aquesta estacionalitat és molt més marcada per als treballadors estrangers. I, per últim, aquest fenomen afecta més als autònoms que als assalariats.

3.4. TOT I LA IMPORTANT CREACIÓ D'OCUPACIÓ, LA INCIDÈNCIA DE L'ATUR ES MANTÉ EN LES PERSONES MAJORS DE 55 ANYS, I AQUEST ÉS, CADA COP MÉS DE LLARGA DURADA

Primer de tot, al Baix Empordà, s'ha de tenir en compte que l'atur acostuma a tenir unes taxes diferents segons l'època de l'any. L'estacionalitat comentada afecta, en gran mesura, a l'atur de la comarca, amb un atur entre 5 i 7 punts percentuals major a l'hivern que a l'estiu. Amb tot, l'evolució de la taxa d'atur manté una tendència que la situaria en valors anteriors a la crisi. L'any 2017, si bé al 2n trimestre tenia una taxa propera al 9%, al 4t trimestre l'indicador pujava a valors pròxims al 14%. Al punt més àlgid de la crisi, l'any 2012, els valors respectius van ser d'un 16% i un 22% aproximadament.

No obstant, aquesta és una valoració de l'evolució de l'atur respecte el total de la població de la comarca. Si s'analitza aquesta evolució segons el sexe, l'edat o la durada de l'atur, apareixen diferències significatives. Pel que fa al sexe de l'aturat, l'estacionalitat de l'atur ha estat pràcticament igual per ambdós, i la taxa d'atur als anys on més va impactar la crisi, 2012 i 2013, no hi havia gairebé diferències entre homes i dones. No obstant, l'atur es va anar reduint a un ritme major per als homes que per les dones, de forma que des de l'any 2015 s'ha estabilitzat una bretxa de prop de dos punts entre els dos sexes. Cal fer esment que, a escala anual, l'atur es redueix més ràpidament per als homes que per a les dones, en bona part degut a la influència de l'activitat de la construcció, un sector molt masculinitzat.

L'edat és el paràmetre on es noten més les dissimilituds. Com més jove és l'individu, més estacional és el seu atur, i a un major ritme disminueix aquest des dels punts àlgids de la crisi. Això es deu a que les activitats econòmicament més dominants i estacionals, com per exemple la restauració, acostumen a requerir de personal jove, als quals se'ls hi fa contractes de curta durada. Al punt més oposat s'hi situen els majors de 54 anys, els quals veuen com el seu atur és menys estacional, però es redueix a un ritme molt menor. Així mateix, mentre els menors de 30 anys disminueixen en prop de 15 punts l'atur entre 2012 i 2018, els majors de 54 només el redueixen en aproximadament 4 punts percentuals. Els treballadors més sèniors han passat de ser els que menys atur tenien durant els punts més àlgids de la crisi, a ser el col·lectiu generacional més perjudicat a la recuperació. De totes maneres, respecte al total dels aturats, sí és cert que, malgrat la recuperació econòmica, tots els grups quinquennals d'aturats majors de 45 anys han augmentat en proporció. Respecte a la durada, l'atur de 24 mesos o més ha estat el que més ha augmentat, tot i que els últims anys disminueix lleugerament en proporció. Aquest atur de llarga durada està molt vinculat a l'aturat més sènior.

Per últim, un dels paràmetres on hi una diferència més notòria és el de la nacionalitat. Partint de la base que les taxes d'atur dels estrangers són sempre més altes que les dels residents nascuts a Espanya, aquest és molt més estacional. No obstant, el ritme de disminució és més alt, de manera que les diferències entre estrangers i espanyols, sobretot a l'època estival, es disminueixen any a any.

En resum, doncs, els col·lectius més afectats per l'atur són les dones, els col·lectius més sèniors, els aturats de llarga durada i els estrangers.

3.5. TOT I QUE L'OCUPACIÓ ENCARA ES MANTÉ PER SOTA DELS NIVELLS D'ABANS DE LA CRISI, LA CONTRACTACIÓ SUPERA ELS VALORS ANTERIORS A AQUESTA FRUIT D'UNA MAJOR TEMPORALITAT

La variació interanual de les contractacions al Baix Empordà durant el període 2006-2017 va en línia a la que registra la demarcació. A la comarca, l'any 2017 se superen en prop de 5.000 els contractes que es van fer una dècada abans.

És remarcable que la proporció de contractes temporals és menor que a la província, tot i que la proporció és igualment alta (84,4% vers un 86,1%). No hi ha gairebé diferències en la temporalitat entre homes i dones, tot i que aquesta sí que afecta més als joves que als treballadors sèniors. On més diferències hi ha, a escala territorial, és en les contractacions per ETT, ja que a la província creixen a un ritme molt alt des de 2009, i al Baix Empordà creixen a un ritme lent, i en una proporció molt menor, des de l'any 2012.

Els contractes més comuns són els d'1 mes o menys, tot i que la proporció segueix sent menor que a la província. El sector on hi ha una major temporalitat en els contractes és l'agricultura. Per últim, cal destacar, que les empreses que duen a terme més contractes temporals (92,2%) són aquelles més grans de 100 treballadors i menors de 500.

3.6. L'ELEVADA ROTACIÓ EN LA CONTRACTACIÓ ES CONCENTRA A LES ACTIVITATS RELACIONADES AMB EL TURISME I L'ACTIVITAT RESIDENCIAL

Tenint en compte que la ràtio de contractes per llocs de treball l'any 2017 al Baix Empordà és d'1,5 contractes per lloc, les activitats econòmiques que superen aquesta mitjana són les següents: els serveis de menjar i begudes (2,7), els serveis d'allotjament (2,4), les activitats esportives i d'entreteniment (4), les llars que ocupen personal domèstic (2,8) i les activitats associatives (1,9).

3.7. A MIDA QUE L'ATUR ES REDUEIX, ALGUNES ACTIVITATS, COM ARA LES ACTIVITATS SANITÀRIES, L'EDUCACIÓ I ELS SERVEIS DE TRANSPORT, REDUEIXEN ELS SEUS EXCEDENTS LABORALS

Concretament, aquests tres sectors tenen, respectivament, unes taxes d'excedents laborals d'un 4,4%, un 6,2% i un 7,4%, les més baixes d'entre totes les divisions d'activitat. D'altra banda, les que tenen més excedents són les activitats de serveis socials sense allotjament (48,5%), les activitats de la llar que donen ocupació a personal domèstic (46,2%), l'agricultura, ramaderia i caça (32,4%) i les activitats administratives d'oficina (30,9%). Cal destacar també les taxes d'excedents laborals de les activitats de serveis de menjar i begudes (17,5%) i de construcció d'immobles (20,4%), ja que les xifres d'aturats són de les més altes: 1.158 per als primers i 596 per als segons.

4. DES DE LA PERSPECTIVA SOCIAL I DEMOGRÀFICA

4.1. EL BAIX EMPORDÀ FA UNA DÈCADA QUE MANTÉ UN NIVELL DE POBLACIÓ RESIDENT ESTABLE DEIXANT ENRERE LES MIGRACIONS ANTERIORS A LA CRISI ECONÒMICA DEL 2007, TANMATEIX LA POBLACIÓ ESTACIONAL EXPERIMENTA UN LLEUGER DESCENS

Després de l'important augment poblacional registrat abans de la crisi econòmica, amb creixements interanuals superiors al 5%, la població resident s'ha estabilitzat a la comarca i només els dos darrers anys mostren un canvi de tendència cap a una recuperació del creixement. No obstant això, el més destacable és el canvi de la funció residencial que s'ha produït, on les segones residències han passat a ser primeres residències, i la població flotant i estacional tendeix a disminuir.

Aquesta estabilitat de la població s'explica, bàsicament, per un augment de la població del país i un descens molt acusat de la població d'origen americà (alguna nacionalitzada i altra reemigrada) i un descens menor de la població africana i de la UE. Així un grup compensa l'altre. Després d'un període de creixement molt acusat de la taxa d'estrangeria (2000- 2009) hi ha un període d'una certa estabilització.

L'evolució de la població varia molt en funció de quin sigui el context i el seu origen i no hi ha un patró territorial conjunt d'evolució demogràfica. Hi ha municipis poblats de la costa o de l'interior que creixen en població (La Bisbal o Santa Cristina d'Aro) i altres, també de realitats diverses, que decreixen (Begur o Regencós).

La comarca té poc marge de creixement, sobretot en comparació amb la resta de comarques veïnes i, en especial, en comparació amb l'Alt Empordà, que és la que, proporcionalment, disposa de més sòl urbanitzable. A més, és destacable que els municipis que presenten més potencialitat de creixement són els municipis més petits de l'interior de la comarca. Tot i que en números absoluts segueixen tenint més sòl els municipis de costa, allà on està previst un major desenvolupament és en els menys poblats.

4.2. ELS MUNICIPIS DE L'INTERIOR SÓN DE PETITA DIMENSIÓ, MENTRE QUE ELS COSTANERS TENDEIXEN A TENIR UNA URBANITZACIÓ DISPERSA, AMB UNA OCUPACIÓ ESTACIONAL, AMB EL QUE AIXÒ SUPOSA PER A LA PRESTACIÓ DE SERVEIS I LA CONFIGURACIÓ DE LA DEMANDA

En línies generals, el poblament de l'interior del Baix Empordà és reduït i dens, atomitzat. D'altra banda, però, el poblament dels municipis costaners es basa, majoritàriament, en un nucli principal amb un nombre important d'habitants, amb una sèrie d'urbanitzacions disperses al voltant. De fet, les dades marquen que, malgrat que dels 36 municipis només 10 són litorals, dels 205 nuclis de població no disseminats que hi ha a la comarca, 142 (un 69,2%) són pertanyents a municipis litorals. Així doncs, mentre un 16,4% de la població de la comarca viu a municipis de menys de 5.000 habitants, realment un 36% resideix a nuclis de població menors a aquesta quantitat.

Aquesta major tendència a l'establiment de la urbanització dispersa al litoral del Baix Empordà va molt lligada a la segona residència i al turisme de costa. I és que el litoral de la comarca és l'àrea que més es transforma degut a l'estacionalitat de l'activitat turística.

A partir d'aquí, se'n poden extreure dues conclusions. En primer lloc, els municipis d'interior, a causa de la seva atomització i de la seva escassa dimensió (a excepció de la Bisbal d'Empordà), tenen una major dificultat per poder desenvolupar una promoció econòmica i una configurar una demanda suficient de serveis. En segon lloc, respecte a la dispersió de la urbanització al litoral, aquesta, està condicionada a l'activitat estacional del turisme, fet que comporta que alguns serveis quedin desatesos durant les èpoques de l'any no estivals.

4.3. S'ESTÀ PRODUINT UNA DUALITZACIÓ DE L'OFERTA D'ALLOTJAMENT TURÍSTIC, AMB UN DOMINI DELS HABITATGES D'ÚS TURÍSTIC I DELS CÀMPINGS (QUE AUGMENTEN QUANTITATIVAMENT), EN DETRIMENT DE L'OFERTA HOTELERA, QUE AUGMENTA EN QUALITAT

D'una banda, el creixement exponencial es dona en l'àmbit dels habitatge d'ús turístic que, en tant sols un any, han passat de 10.992 a 12.045 establiments i que ja és, amb gairebé total seguretat (a falta de les dades sobre les places del 2018) el sector de l'allotjament que més places oferta, superant, per primer cop, als càmpings, el sector que més places oferia històricament a la comarca i un dels sectors on també es registra un augment important de l'oferta. Semblaria que part de l'habitatge de segona residència ara, potser per efecte de la crisi, estigui passant a ser usat com a habitatge turístic ja que, l'habitatge de primera residència augmenta i l'habitatge turístic també. L'augment de l'habitatge turístic en part es podria explicar per un aflorament de l'oferta del mercat no regulat i també pel fet que el preu de l'habitatge està força estancat - a diferència del que passa a moltes altres comarques catalanes- fet que ens podria estar indicant que no hi ha gaire demanda per anar-hi a residir. En paral·lel, cal destacar que s'està produint un augment progressiu de la qualitat de l'oferta de places hoteleres, amb un augment d'aquelles de major certificació (4 i 5 estrelles).

4.4. HI HA UN ENVELLIMENT I SOBREENVELLIMENT DE LA POBLACIÓ A TOTA LA COMARCA I, EN PARTICULAR, EXISTEIX UNA CONCENTRACIÓ TERRITORIAL DEL FENOMEN ALS MUNICIPIS D'INTERIOR, QUE SÓN ELS QUE PRECISAMENT REGISTREN UNA ESCASSA - PER NO DIR NUL·LA - PROVISIÓ DE SERVEIS. A AQUEST FET, S'AFEGEIX UN AUGMENT DEL NOMBRE DE PERSONES AMB DISCAPACITAT RECONEGUDA

Els municipis de la comarca que envelleixen més ràpidament (i sobreenvelleixen també més ràpidament) són els situats a l'interior: els 20 que més envelleixen són tots del mateix perfil (petits i d'interior) i la seva taxa d'envelliment està per sobre del 20%, superant en gairebé 3 punts la mitjana de la demarcació.

Malgrat el progressiu envelliment i l'augment paral·lel del nombre de persones amb discapacitat reconeguda, no hi ha un augment de centres de dia ni de places residencials per a la gent gran i la majoria d'elles són creades per la iniciativa social, amb poca iniciativa de part de l'administració pública que es concentra a La Bisbal i Palafrugell. Des de 2009, el nombre de places es manté gairebé estable (entre 700-800 en residències i al voltant de 250 en centres de dia).

La taxa de cobertura de les mateixes és, a més, inferior a la del conjunt de la demarcació. Aquesta manca de places encara és més evident als pobles de l'Empordanet on el procés d'envelliment és més viu: totes les places de residència o centres de dia es concentren als grans nuclis de població. A banda, hi ha molt poca dotació hospitalària. És, de fet, la comarca amb pitjor dotació hospitalària de la província.

Conclusions: DAFO

DES DE LA PERSPECTIVA DE LES FUNCIONS PRODUCTIVES I ELS FACTORS TERRITORIALS DE COMPETITIVITAT

Punts febles i amenaces

1. La comarca presenta una baixa centralitat respecte al mercat català i les principals infraestructures logístiques de Catalunya. Presenta desavantatges locacionals importants vers comarques veïnes com La Selva, l'Alt Empordà o el Gironès, comarques per on passa l'autopista del Mediterrani, que les connecta amb el mercat peninsular i l'europeu i on es concentra la major part de l'oferta de polígons industrials. De fet, l'oferta de superfície industrial d'aquestes comarques triplica la del Baix Empordà, invisibilitzant-la. També aquestes comarques presenten una oferta de polígons de major dimensió, fet que els fa més competitiu.
2. D'aquí que, en part, es registri un escàs desenvolupament de sòl destinat a l'activitat industrial i, en conseqüència, aquesta activitat progressivament hagi anat relegant el seu paper en l'economia de la comarca. No obstant això, també el planejament urbanístic ha influït de forma important en la contracció de l'activitat industrial en favor de l'activitat terciària. Els planejaments han afavorit clarament l'activitat residencial i turística i els altres usos terciaris, situant a la comarca entre les que menys sòl destina a l'activitat econòmica de la demarcació. A més, els plans urbanístics vigents, en termes comparatius, preveuen un escàs desenvolupament del sòl destinat a l'activitat econòmica.
3. Aquesta mateixa tendència, potser més intensa, és la que ha mostra el sector primari, que en els darrers anys està registrant una pèrdua generalitzada de sòl agrícola i del nombre de llocs de treball. Aquesta regressió de l'activitat primària és conseqüència de la substitució per l'activitat turística i la segona residència, sobretot al litoral. Amb l'excepció de l'Empordanet i altres parts de l'interior que encara mantenen una activitat agrícola rellevant.
4. L'activitat residencial i turística, d'altra banda, ha estat afavorida mitjançant l'articulació d'una xarxa viària que ha prioritzat la connexió amb la regió metropolitana de Barcelona i la connexió entre els municipis costaners, en detriment de les connexions prioritàries per la indústria, que són les connexions amb el corredor mediterrani (AP7).
5. S'observa un clar desequilibri territorial entre el litoral i l'interior de la comarca, fruit d'aquest processos abans comentats, on l'activitat turística es concentra al litoral i l'activitat primària i la industrial a l'interior.
6. L'altra externalitat negativa se situa en l'escàs desplegament de les xarxes de telecomunicacions d'alta capacitat (fibra òptica) - a excepció de la capital, la Bisbal de l'Empordà i el municipi d'Ullà els quals tenen gairebé total cobertura. Aquesta representa una barrera a l'atracció d'inversions i el desenvolupament de les activitats més innovadores i de major valor afegit, també terciaris. En definitiva, desincentiva el canvi de model econòmic, afavorint de nou l'especialització territorial vers l'activitat turística i residencial.

Punts forts i oportunitats

7. Els espais naturals protegits són un actiu important de cara a les estratègies de desenvolupament local, doncs poden ser punts atractius per al turisme de natura, a més d'oferir qualitat ambiental i de l'entorn a la zona. Un tipus de turisme de major valor afegit al predominant actualment.. Hi ha un total de 7 espais naturals protegits en tota la comarca amb una elevada diversitat que difícilment es dona en altres indrets (marítim, fluvial i terrestre). De fet, és després de la Cerdanya, la comarca de la demarcació amb major superfície protegida.

8. L'activitat agrícola i la indústria agroalimentària tenen un escàs desenvolupament i un potencial de creixement important a la comarca. De fet, l'elevada especialització en l'àmbit de la restauració que presenta la comarca podria ser una palanca al desenvolupament d'aquestes activitats si des dels agents del territori s'impulsen iniciatives que relliguin les diferents activitats que conformen la cadena de valor agroalimentària i gastronòmica.

DES DE LA PERSPECTIVA DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA

Punts febles i amenaces

9. El fet que les activitats vinculades al turisme i la segona residència siguin predominants en l'activitat productiva de la comarca li confereix un caràcter molt estacional, amb conseqüències molt importants en la provisió de llocs de treball i, per tant, en l'ocupació de la població resident, així com en termes de riquesa generada i de les rendes.
10. Aquesta mateixa especialització comporta que l'economia comarcal sigui molt sensible i poc resistent als cicles econòmics, ja que estan molt lligats al consum intern i també de la situació econòmica dels països d'on procedeixen la majoria de visitants i turistes (la UE). Per contra, la indústria és un sector molt més globalitzat i amb major capacitat d'orientar-se cap a mercats emergents en períodes adversos. Així, l'economia comarcal és de les que ha acusat amb més intensitat la crisi econòmica recent en el conjunt de la demarcació i també és la que ha experimentat major impuls en termes d'ocupació en l'etapa de recuperació actual.
11. La recuperació econòmica reforça el model de desenvolupament econòmic centrat en l'activitat turística i la immobiliària. S'observa com el creixement del PIB i, per tant, de la riquesa generada, és menor que la creació de llocs de treball. Aquest fet s'explica perquè la indústria ha mostrat una contracció molt important durant la crisi, mentre el turisme no. D'altra banda, malgrat s'observa una recuperació de l'activitat industrial des de 2013, aquesta està sent molt més moderada que el desenvolupament de les activitats vinculades al turisme, la construcció i el consum.
12. Una urbanització dispersa al litoral (lligada a l'activitat turística i de segona residència) i el predomini de municipis de petita dimensió a l'interior, juntament amb l'alta estacionalitat que comporta l'activitat turística, dificulten la configuració d'una demanda suficient de serveis i de iniciatives empresarials que no estiguin vinculades a aquesta activitat, així com el desenvolupament de polítiques de promoció econòmica a la comarca (excepte en turisme i comerç), com a conseqüència de l'atomització i escassetat d'actors i recursos que hi donen suport.
13. En els darrers anys s'observa un decreixement de la població flotant, que s'explica per la disminució de la població estacional. És a dir, de les persones que tenen algun tipus de vinculació o relació amb la comarca, ja sigui perquè hi resideixen, hi treballen, hi estudien o hi passen algun període de temps. D'una part, s'ha produït una transformació important de les segones residències en primera i augmenta la capacitat hotelera, però el més rellevant és que es produeix en paral·lel un augment de la població que resideix a la comarca però treballa en comarques veïnes. Aquesta disminució de la població flotant, té un impacte negatiu en la demanda de serveis, ja que representa una fuga en el comerç i altres serveis de proximitat, que se suma a l'efecte atomitzador de la demanda abans comentat.
14. Hi ha una especialització productiva poc diferencial respecte el conjunt de la demarcació. Només l'activitat turística, la construcció d'immobles, les activitats immobiliàries i els serveis a les persones i a les llars, mostren un nivell d'especialització destacable, tot i que no representen un tret diferencial destacable respecte a d'altres comarques de l'entorn com La Selva i l'Alt Empordà i un nombre important de comarques de Catalunya. No és el cas de comarques com La Garrotxa,

el Pla de l'Estany o bé el Ripollès que presenten un perfil més diferenciat, on la indústria hi té un pes preponderant.

15. Algunes activitats industrials, tot i el canvi de cicle econòmic, mantenen una dinàmica negativa. És el cas d'una de les activitats tradicionalment importants a la comarca: la indústria de la fusta i el suro. Tot i que , segueix sent un àmbit d'especialització important i referent a nivell català, aquesta indústria tendeix a una progressiva residualitat.

Punts forts i oportunitats

16. Hi ha una clara especialització territorial del sector turístic, que li confereix un clar posicionament en el conjunt de la demarcació, sent la 2a comarca amb major recaptació de l'impost turístic, només superada per La Selva. També en el conjunt de Catalunya.
17. Hi ha un augment de la qualitat i la quantitat de l'oferta de places hoteleres. Aquesta situació es ve observant des de l'inici de la crisi, el 2008. De fet, el sector turístic ha estat una de les poques activitats que ha registrat un comportament anticíclic i ha impulsat en bona part la recuperació econòmica de la comarca. No obstant això, l'oferta de places en càmpings continua sent la majoritària a la costa i s'incrementa molt significativament l'habitatge d'ús turístic, que ja supera l'oferta dels càmpings. Aquesta situació podria explicar-se pel fet que els darrers anys s'ha incentivat l'aflorament d'aquest tipus d'allotjament turístic que estava en l'economia submergida, però també pel fet que la crisi a posat al mercat bona part del parc d'habitatges de segona residència.
18. L'hostaleria suposa gairebé un terç del total dels llocs de treball de la comarca i creix el doble que el conjunt de l'ocupació, esdevenint una clara font de creació d'oportunitats laborals, tot i que està molt afectada per l'estacionalitat.
19. Dins l'hostaleria, l'activitat de la restauració és la més important, superant el 15% dels llocs de treball i esdevenint un referent a nivell català i pel volum d'activitat i ocupació que genera. Dins la demarcació és també la comarca on registra un major desenvolupament i la que experimenta una major expansió els darrers anys.
20. Pel que fa a l'activitat d'allotjament, només La Selva registra un major grau de desenvolupament, i només La Garrotxa experimenta un creixement superior.
21. Dins el terciari, destaca l'important dinamisme de les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment. Un àmbit on la comarca presenta un escàs desenvolupament en comparació amb les comarques veïnes.
22. Pel que fa a la indústria, la indústria agroalimentària destaca com l'activitat amb una dinàmica més positiva, sent l'únic subsector industrial que va resistir la crisi econòmica i el que mostra un comportament més expansiu des de la recuperació.
23. El sector de la construcció, igual que en el context català, va ser el sector més castigat durant la crisi econòmica, amb una important destrucció de llocs de treball, però la recuperació d'aquest sector, posteriorment, i en comparació amb les altres comarques de la demarcació, és la més accentuada, presentant un especial dinamisme a la comarca. L'elevada estacionalitat que registra fa pensar que és una activitat relacionada directament amb l'activitat generada pel turisme i la segona residència, no tant pel que seria l'habitatge de nova construcció, sinó amb les activitats de manteniment i rehabilitació.

DES DE LA PERSPECTIVA DEL TREBALL I L'OCUPACIÓ

Punts febles i amenaces

24. Les principals amenaces i febleses del mercat laboral se situen, d'una banda, en la baixa resiliència als cicles econòmics de l'ocupació i, de l'altra, en l'elevada temporalitat de la contractació, i ambdós són conseqüència del model econòmic predominant que pivota entorn a l'activitat turística i la segona residència.
25. L'elevat impacte en l'ocupació dels cicles econòmics adversos no prové de l'activitat turística, sinó de l'activitat immobiliària, que incideix negativament en un dels sectors on hi ha major especialització comarcal: la construcció i les activitats afins.
26. Aquest model econòmic té efectes en la participació en l'ocupació i en la incidència de l'atur, amb efectes clars des de la perspectiva territorial. Així, els municipis del litoral són els que acaben patint més les problemàtiques que se'n deriven: menor taxa d'ocupació i major taxa d'atur.
27. La capital comarcal, la Bisbal d'Empordà, comparteix aquesta mateixa problemàtica, tot i que la realitat és diferent.
28. L'estacionalitat del conjunt de l'ocupació és molt accentuada i tendeix a intensificar-se en els darrers anys, on s'observa una tendència alcista de l'activitat en els períodes d'estiu. El principal factor que explica la temporalitat és l'activitat turística, però s'observa com, tot i que en menor grau, aquesta activitat influeix al conjunt de l'economia comarcal, registrant-se certa temporalitat també a la construcció i la indústria. Aquesta estacionalitat afecta amb major grau a la població jove i a la població estrangera i influeix en l'evolució de l'atur.
29. En no haver una oferta de transport públic que garanteixi suficientment la mobilitat al lloc de treball (amb freqüències i rutes), les oportunitats laborals depenen en bona part de que l'economia local generi força llocs de treball i de la capacitat de moure's en vehicle privat. De fet, la mobilitat en vehicle privat ha esdevingut més important els darrers anys, amb l'augment de la mobilitat per motiu de treball a les comarques veïnes de La Selva i l'Alt Empordà.
30. Amb el canvi de cicle econòmic es redueix progressivament el nombre de persones en situació de desocupació. De fet, els col·lectius poblacionals amb un perfil d'ocupabilitat més elevat són els que més es redueixen, mentre que hi ha d'altres col·lectius que cronifiquen la seva situació. Es el cas de les persones majors de 54 anys, i sobretot el de les dones d'aquest grup poblacional. També augmenta molt el pes de les persones aturades de molt llarga durada (més de 2 anys) en el conjunt de la desocupació. Aquest canvi en el perfil de les persones desocupades comporta canvis profunds en la provisió dels serveis ocupacionals, que han de ser més personalitzats i més intensius, pel que representa la reintegració social després d'un llarg procés d'exclusió laboral, la reorientació i la requalificació professional d'aquests col·lectius.
31. L'augment de la precarització. Tot i que els nivells de contractació són superiors als d'abans de la crisi, això s'explica per l'augment dels contractes de molt curta durada. Amb tot, cal assenyalar que tot i l'estacionalitat existent, hi ha menys contractació temporal que al conjunt de la demarcació, i també menys contractació via ETT, que es gairebé inexistent (el 4% del total).

Punts forts i oportunitats

32. L'elevat dinamisme del sector terciari i en els darrers anys de la construcció, impulsa la creació d'ocupació i la reducció de l'atur. Aquesta reducció és especialment important entre el col·lectiu dels joves i la població estrangera, que van ser els més afectat per la crisi econòmica anterior.

DES DE LA PERSPECTIVA DE L'OCUPABILITAT I LA FORMACIÓ PEL TREBALL

Punts febles i amenaces

33. Els nivells de formació de la població són inferiors a la mitjana de la demarcació i també la catalana, amb una menor presència de persones en edat de treballar amb estudis de tercer grau, però també amb un major nombre de persones amb tan sols estudis primaris, sense estudis o analfabeta. Així, el gruix de la població en edat de treballar es concentra en nivells d'instrucció obligatoris, d'ESO en avall.
34. Un cop acabats els estudis obligatoris, hi ha molt poca població resident que hagi continuat amb estudis professionalitzadors. És a dir, les persones en edat de treballar que no tenen cap estudi que condueixi a una formació professionalitzadora supera el 70% (FP i estudis universitaris), xifra molt superior a la mitjana catalana i lleugerament per sobre la de la demarcació.
35. La situació no és molt encoratjadora quan es tracta de les noves generacions de joves, ja que les taxes d'escolarització en els estudis de formació professional i en els estudis universitaris segueix sent més baixa que al conjunt de Catalunya i la demarcació. Amb tot, l'evolució en la matriculació als estudis universitaris, que és on hi havia major desajust, tendeix progressivament a convergir amb aquests dos àmbits. On la convergència estat més important és en els estudis de ciències socials i humanitats, mentre que en els estudis de ciències i tecnologia no s'ha produït. En el cas de l'FP no s'ha produït un procés de convergència en les taxes. I de fet, és en els cicles de grau superior, els diferencials amb el conjunt de Catalunya són més grans (hi ha un menor seguiment), situació compartida amb el conjunt de la demarcació.
36. Pel que fa a l'oferta, la d'FP es poc diversificada, concentrant-se en tan sols 11 de les 22 famílies professionals que hi ha a la demarcació. A més, l'oferta està molt concentrada amb una excessiva sobrerrepresentació de les famílies d'administració i gestió, seguida dels serveis socioculturals i a la comunitat i d'imatge personal. En detriment d'altres famílies amb un pes econòmic i d'ocupació important que no tenen oferta, com són edificació i obra civil o fusta, moble i suro. I, d'altres, amb elevada especialització on no es trasllada a l'oferta formativa, com és l'hoteleria i turisme.
37. Algunes famílies professionals presenten una demanda comarcal que no se satisfà pels operadors locals i la major part dels joves han d'estudiar fora la comarca. És el cas de les famílies de Sanitat, Activitats físiques i esportives i Transport i manteniment de vehicles. I en menor mesura, també és la situació de les famílies de Serveis socioculturals i a la comunitat, Informàtica i comunicacions i Hoteleria i turisme, on es podria augmentar l'oferta actual.
38. No hi ha una capitalitat clara en la provisió d'oferta d'FP. El protagonisme se'l reparteixen Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols i Palamós, tot i que la ciutat de Girona és el principal destí dels estudiants que resideixen a la comarca. Això en part es deu a que la comarca està constituïda per un conjunt de municipis de dimensions similars, on no hi ha una jerarquia que estableixi qui concentra la provisió de serveis educatius i culturals, en base a una xarxa de transport públic que garanteix la mobilitat dels estudiants.
39. No hi ha oferta d'estudis universitaris. Tota l'oferta de la demarcació es concentra a Girona.
40. La oferta adreçada als joves amb necessitats educatives especials és escassa.
41. La situació de l'oferta de formació professionalitzadora adreçada a la població activa (aturats i ocupats) és encara més escassa i menys diversificada. Les entitats acreditades per a la formació

d'oferta donen cobertura a un total de 8 de les 21 famílies professionals. Una sola família concentra al 44% dels participants en aquest tipus de formació, evidenciant l'escassetat d'operadors, que al final, són els que configuren majoritàriament en quins àmbits es pot reciclar la força de treball del territori.

Punts forts i oportunitats

42. La família d'indústries alimentàries té una oferta important, que destaca en el conjunt de la demarcació. Tanmateix, tot i que hi ha operadors acreditats, no hi ha oferta adreçada a la força de treball.

DES DE LA PERSPECTIVA SOCIAL I DEMOGRÀFICA

Punts febles i amenaces

43. Després del fort creixement demogràfic experimentat en l'etapa expansiva anterior de l'economia, període que va de 2003 a 2008, s'observa un cert estancament poblacional que es produeix en paral·lel a l'inici de la crisi econòmica i que amb la recuperació econòmica aquest estancament es manté, a diferència del que s'observa en les comarques més metropolitanes, on la tendència és a créixer demogràficament.
44. Els majors creixements demogràfics es produeixen en els municipis més poblats del litoral, mentre els de l'interior menys poblats experimenten un menor creixement i, fins i tot, regressió, accentuant el desequilibri entre la franja litoral i la resta de la comarca.
45. Tot i que el Baix Empordà és la comarca de la demarcació amb més sòl residencial, és la que proporcionalment té menys sòl urbanitzable per desenvolupar, i per tant té poc marge de creixement.
46. La comarca, com en el conjunt de territoris de Catalunya, està experimentant un important envelliment i sobreenvelliment de la població, especialment en els municipis d'interior. Aquest fenomen, a més, no va acompanyat d'un augment de les places de residències per a gent gran i centres de dia. A més a més, també es destacable l'augment de persones amb discapacitat reconeguda. Per altra banda, pel que fa a l'àmbit sanitari, la cobertura hospitalària és minsa, sent la comarca amb la pitjor dotació hospitalària de la demarcació.
47. La baixa natalitat registrada comporta canvis importants en la composició de la població i una reducció important dels efectius poblacionals en les franges d'edat més joves. Aquesta dinàmica demogràfica té efectes sobre la demanda de serveis adreçats a aquests col·lectius (escolarització infantil, serveis juvenils) i també en els recanvis de la població activa. En relació a aquest darrer punt, s'observa com hi ha més sortides del mercat de treball de les cohorts de més edat que entrades de les més joves (un 20% més). D'una banda, la disminució de la població activa afavoreix la reducció de l'atur, però de l'altra, limita les capacitats de creixement del teixit empresarial i dificulta el recanvi generacional en les plantilles.

Punts forts i oportunitats

48. Després d'uns anys de disminució important del nombre de joves, s'observa un canvi de tendència en l'evolució d'aquest col·lectiu poblacional.
49. Els municipis que presenten més potencialitat per créixer en termes de planejament són els municipis més petits de l'interior de la comarca.